

Зламан В.В.

*студент 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРЕДСТАВНИЦТВО ЯК ВИД АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РІЗНИХ ФОРМАХ СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

Діяльність адвоката в Україні базується на національному законодавстві й полягає у захисті, представництві та наданні інших видів правничої допомоги клієнту. Представництво – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні [1]. Саме так визначено поняття представництва у пункті дев'ятому статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон).

Крім того, у Законі надано три види представництва, які, на думку законодавця, є основними у діяльності адвоката, а також два види захисту, які за своєю суттю подібні до представництва. Видами представництва є:

- представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні;

- представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами;

- представництво інтересів фізичних і юридичних осіб, держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в іноземних, міжнародних судових органах, якщо інше не встановлено законодавством іноземних держав, статутними документами міжнародних судових органів та інших міжнародних організацій або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1].

Посилаючись на вказане вище, відповідними процесуальними кодексами визначаються повноваження представника у адміністративному, цивільному господарському та кримінальному судочинстві. Перші три з названих ідентичні одне одному, за винятком специфікації певної галузі права.

У Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК) повноваження представника в суді визначаються статтею 64 та визначаються наступним:

«1. Представник, який має повноваження на ведення справи в суді, здійснює від імені особи, яку він представляє.

2. Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути зосереджені у виданій йому довіреності або ордері.

3. Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю визначаються Цивільним кодексом України.

4. Про припинення представництва або обмеження повноважень представника за довіреністю має бути повідомлено суд шляхом подання письмової заяви.

5. У разі припинення повноважень представника на здійснення представництва особи у справі представник не може бути у цій самій справі представником іншої сторони, третьої особи на іншій стороні або третьої особи із самостійними вимогами щодо предмета спору.» [2].

У Господарському процесуальному кодексі України (далі – ГПК) повноваження представника визначаються статтею 61. Ця стаття є ідентичною, слово в слово, статті з ЦПК України, тому роз'яснювати її вважаю не потрібним.

І дуже схожою є стаття 60 з Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС), з єдиною відмінністю в порядку викладення частин статті.

Проте між цими трьома галузями процесуального законодавства існує суттєва відмінність. Полягає вона у тому, що у цивільному та адміністративному судочинстві простежується свого роду презумпція фізичної особи. Тобто, захист здійснюється в першу чергу фізичної особи, яка могла постраждати від дій суб'єкта владних повноважень, якщо говорити про адміністративний процес, або іншої фізичної чи юридичної особи (у цивільному процесі). Саме такому суб'єкту приділяє найбільше уваги законодавець у цивільному та адміністративному судочинстві. Така «презумпція» простежується у тому, що за ЦПК та КАС особа захищає свої права та свободи першочергово, а лише потім згадується законний інтерес.

А от у ГПК ситуація діаметрально протилежна: за умовчання сторонами процесу вважаються суб'єкти господарювання, які в більшості своїй є юридичними особами. А тому у частині, присвяченій представництву у господарському процесі, приділяють увагу саме інтересам суб'єкта. Тобто, їх захисту у суді та лобюванню поза судом у відносинах з іншими суб'єктами господарських відносин.

Господарське, цивільне процесуальне право та адміністративне судочинство дуже схожі між собою. Вони подібні за своїми концепціями, принципами, в тому числі спеціально-правовими, суб'єктами тощо. У судах господарських, цивільних та адміністративних часто захищаються схожі права, свободи, законні інтереси. Головною різницею між ними, як

я вбачаю, є специфічні суб'єкти, які притаманні конкретній галузі права. Для господарського – це суб'єкт господарювання, для адміністративного – суб'єкт владних повноважень. Проте у них є і спільний суб'єкт – фізична особа, тобто людина.

Кримінальний процес же докорінно відрізняється від вже названих. І, хоча, на перший погляд суб'єкт також можна назвати спільним – людина, це абсолютно інший суб'єкт і докорінно інші правовідносини. Кримінальний процес є достатньо відокремленим від інших та майже не пересікається з іншими галузями процесуального права.

Спільним між кримінальним та іншими видами судочинства є тільки загальноправові принципи. Це і обумовлює особливості діяльності адвоката у кримінальному процесі. Тут на головні ролі виходить саме захист свого клієнта, його прав та свобод. Захист клієнта від можливого свавілля з боку держави в особі органів, що здійснюють досудове слідство, та посадових чи службових осіб, що підтримують обвинувачення в суді.

Проте, обговорюючи питання діяльності адвоката у кримінальному процесі, правники досить часто зосереджують увагу на захисті підозрюваного (обвинуваченого, підсудного, засудженого). Але варто пам'ятати, що на цьому можливості адвоката не обмежуються. У кримінальному судочинстві існують і інші учасники, що потребують професійної допомоги адвоката. А саме: потерпілий, свідок, викривач.

Безумовно, адвокат у кримінальному процесі в цілому, та кримінальному судочинстві зокрема, в першу чергу асоціюється із захисником особи щодо якої здійснюється кримінальне провадження на підставі пункту третього частини другої статті 42, а також статей 52 та 53 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Але цим можливі напрями діяльності адвоката у цій галузі не обмежуються. Він також може бути представником потерпілого (стаття 58 КПК України), цивільного позивача (стаття 63 КПК України), юридичної особи щодо якої здійснюється кримінальне провадження (стаття 64-1 КПК України), третьої особи щодо майна якої вирішується питання про арешт (стаття 64-2 КПК України).

Крім того, у КПК передбачене право свідка користуватись правовою допомогою адвоката, про що зазначено у пункті другого частини першої статті 66 КПК України.

Проте варто наголосити на тому, що представництво адвокатом осіб в кримінальному судочинстві суттєво відрізняється від представництва у інших видах судочинства і полягає за своєю суттю скоріше у захисті прав та інтересів зазначених учасників судового процесу, ніж у представництві особи замість неї самої.

У підсумку зазначимо, що діяльність адвоката у якості представника багатогранна, має багато аспектів та потребує високого рівня професійної

компетенції. Незважаючи на те, що законодавство України хоч і кодифіковане та систематизоване, воно має своєрідні нюанси та галузеві особливості. Крім того, законодавство, особливо процесуальне, не має статичності та швидкоплинно змінюється. З'являються новели, такі як от медіація у цивільних справах чи новий суб'єкт – викривач – у кримінальних справах.

Окремо на якість та процедуру здійснення представництва впливає судова практика. Незважаючи на те, що в нашій правовій системі не має чітко вираженого судового прецеденту, саме практика застосування процесуальних норм судами часто впливає на діяльність адвокатів у здійсненні професійної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: від 18 березня 2004 року № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446).
6. Господарський процесуальний кодекс України: від 6 листопада 1991 року № 1798-XII // Відомості // Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.5.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.
8. Про запобігання корупції: Закон України: від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056.

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» ***Нестерчук Лілія Петрівна***